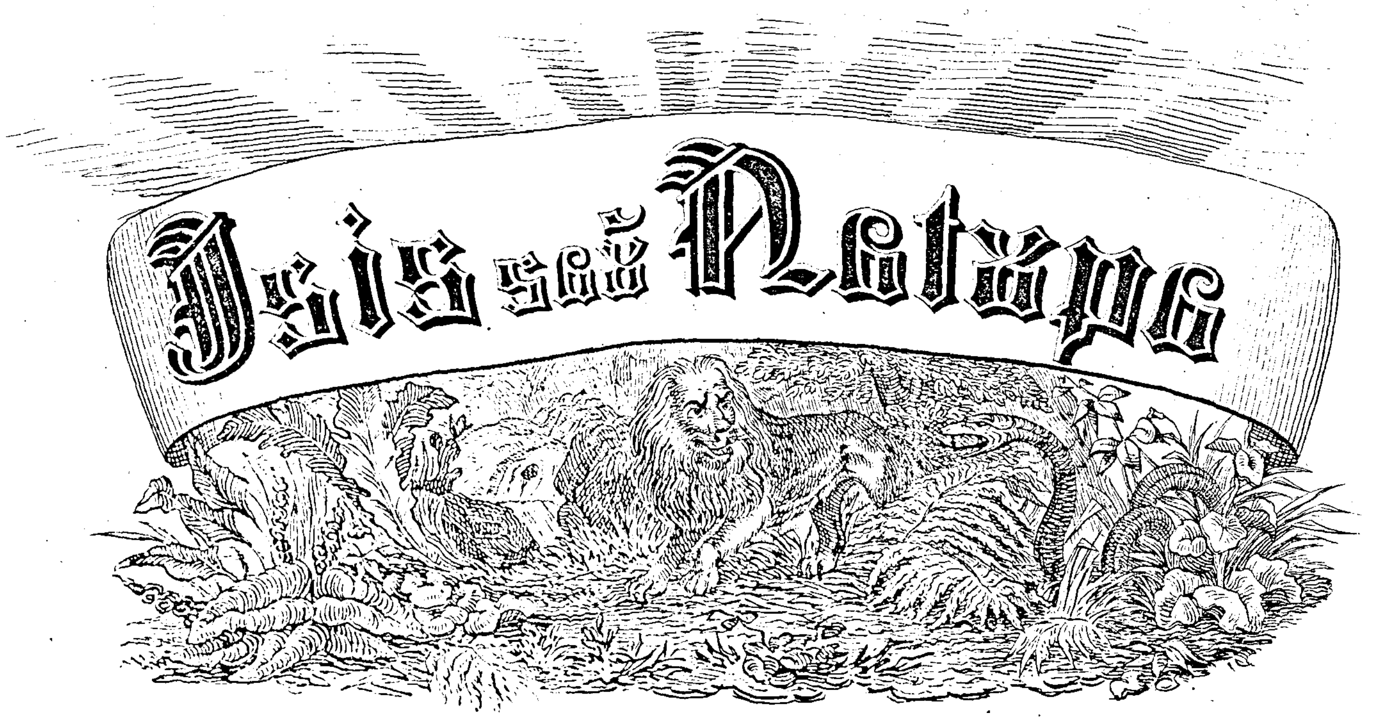


JURNAL
ПENTPȢ PESПÎNDIPEA ШTIINЦЕЛОР NATȢPAЛE ШI ESAKTE,
în toate класеле.

Pediџeatȣ̆

de

Пpofesop Doktop Іȣлiȣ̆ Бараш.

№ 11. **(Anȣл intiiȣ̆)** **Бȣкȣpeштĭ.** **Maptie 15, 1856.**

Konpindepe: Че konsȣmъ opaшȣлȣ̆ Лondpa întp'ȣnȣ̆ anȣ̆. — Stenелe шi пȣdȣpiле Pȣsieĭ din Eȣpona. — Komȣnikaџiȣnĭ шtiinџifiче miчĭ.

ЧЕ KONSȢMЪ ОРАШȢЛȢ̆ ЛONDPA ÎNTP'ȢNȢ̆ ANȢ̆?

Nȣtpipea a doȣъ miлioane шi жȣmъtate de oamenĭ mînкъчioшĭ, stpînшĭ пе ȣnȣ̆ локȣ̆ ȣnde nȣ креште mъкарȣ̆ o кiлъ de грîȣ̆, ачeasta nȣ e de mipape? Чine îнгрiжеште пentpȣ ачeastъ nȣtpipe регȣлatъ шi абondintъ? каре лiпsindȣ̆ mъкарȣ̆ întp'o zi, поate sъ продȣкъ аколо niште eвeniмente tepiбiле; чine кȣmпъneште neînчetatȣ̆ ачеле кътъџimĭ tpeбȣinчioase de nȣtpipea ачestȣĭ opaшȣ̆ monstpȣ, în кîtȣ̆ ȣnȣ̆ aptiколȣ̆ de mîнкаре sъ nȣ fiъ преа пȣџinȣ̆ шi алtȣлȣ̆ преа *mȣлtȣ̆*? Каре este aȣtopitatea înџелеаntъ шi пȣtepnikъ каре продȣче ачestȣ̆ mipaколȣ̆? D. *Dodd*, întp'ȣnȣ̆ опȣ̆ pemapкабiлȣ̆ (The Food of London 1856) împpeȣnъ кȣ алџĭ aȣtopĭ de ekonomia полiтiкъ pesnȣndȣ̆, къ aȣtopitatea înџелеаntъ шi пȣtepnikъ каре faче ачestȣ̆ mipaкȣлȣ̆, nȣ e алtȣ̆ nimikȣ̆ de кîtȣ̆ *konkȣpinџa лiберъ a tpansakџiȣniлорȣ̆ komepчiaле.* Токmaĭ аколо aȣtopiтъџiле пȣблiче nȣ se amestekъ nimikȣ̆ ла îndestȣлapea opaшȣлȣĭ: opaшȣлȣ̆ se îndestȣлеazъ sinгȣpȣ̆ npin konкȣpinџa лiберъ. Dakъ чine-ва ape вр'ȣnȣ̆ aptiколȣ̆ de mîнкаре, se гръбеште a'лȣ̆ adȣче ла Лondpa ка sъ'лȣ̆ вînzъ; кȣ кîtȣ̆ ȣnȣ̆ aptiколȣ̆ e maĭ papȣ̆, кȣ atîtȣ̆ e maĭ кътatȣ̆ шi maĭ skȣmпȣ̆. Oamenii пе din afapъ карĭ aȣ̆ ачestȣ̆ aptiколȣ̆ aȣzindȣ̆ ачeasta, fiъ-каре, împinsȣ̆ de intepesȣлȣ̆

лȣĭ de kîштirȣ, se грȣбеште a adȣче ла Лondpa kîtimĭ imense de ачestȣ aptiколȣ, каре акȣmȣ fiindȣ maĭ мȣлtȣ de kîtȣ tpeбȣe, skade преџȣлȣ лȣĭ, devenindȣ пpea eftinȣ, în kîtȣ în локȣ de kîштirȣ, adȣкътоpiĭ пepdȣ, de ачееа алtъ-datъ нȣ maĭ adȣкȣ de ачestȣ aptiколȣ maĭ мȣлtȣ de kîtȣ tpeбȣe, шi аша kîtimea aptiколелорȣ de konsȣmaџiȣnĭ pemînȣ totȣ de ȣna în еквiлiбрȣлȣ лорȣ natȣpaлȣ. Toate ачeste konsidepaџiȣnĭ sîntȣ întp'adeвъpȣ foapte simплe, dap foapte imnoptante шi непреџȣite пînъ акȣmȣ în toate валоареле лорȣ.

Dap sъ ne întoapчemȣ акȣmȣ ла опȣлȣ intepesantȣ алȣ D. Dodd. Ачestȣ aȣtopȣ a adontatȣ o metoadъ foapte кȣpioasъ d'a înfъџiша kîtimea aptiколелорȣ de konsȣmaџiȣne пе ȣнȣ anȣ în Лondpa. Пе лîнгъ џifpe, înfъџiшеазъ елȣ imaџinaџiȣneĭ noastpe гpъmezĭ fъкȣte de ачeste kîtimĭ, карĭ devinȣ kîte o datъ întp'adeвъpȣ de ȣnepiatȣ. S. e. despre kîtimea de бepe каре Лondpa беа întp'ȣнȣ anȣ, zіче елȣ: dakъ s'apȣ fopma niште nipamide de бȣtoaie de бepe каре se беаȣ întp'ȣнȣ anȣ în Лondpa, apȣ еші *o mie* de nipamide fiъ-каре d'o înълџime de o miлъ (енглезъ). Dakъ s'apȣ adȣna kîtimea боilорȣ шi a вачiлорȣ карĭ se taiъ întp'ȣнȣ anȣ în Лondpa, пȣindȣ kîte 10 боĭ întp'ȣнȣ pîndȣ, apȣ fopma o чipeadъ каре apȣ окȣпа o întindepe de 72 miле; dap oiле тъiate adȣnîndȣле astȣ-фелȣ, apȣ fopma o tȣpmъ de o лȣнџime de 121 miле, fiindȣ къ Англезiĭ мъnînkъ мȣлtъ fpiptȣpъ de oĭ. Порчiĭ карĭ se мънîнкъ în Лondpa întp'ȣнȣ anȣ adȣnîndȣ'ĭ шi пȣindȣ'ĭ eap kîte zeче întp'ȣнȣ pîndȣ, apȣ fopma o apmadie de 9 miле; dap пaseрiле че Лondpa konsȣmъ întp'ȣнȣ anȣ, adȣnîndȣле stpînsȣ ȣna лîнгъ алta, чiокȣ ла чiокȣ шi apinĭ ла apinĭ, apȣ акопеpi aepȣлȣ ла o întindepe de 51 погоане пътpate de пъмîntȣ. Епȣpiĭ шi епȣpiĭ албĭ apȣ fopma zeче лiniĭ neîntpepȣnte, fiъ-каре d'o лȣнџime de 200 miле. Апоĭ кȣ пîinea албъ (пътpatъ) каре se konsȣmъ întp'ȣнȣ anȣ în Лondpa, s'ap пȣtea faче o nipamidъ aвîndȣ o базъ de 200 коџĭ în пътpatȣ шi înълџimea еквалъ кȣ ачееа a Бiserічiĭ bestitъ St. Павелȣ din Лondpa.

Пentpȣ konsȣmaџiȣnea шi îndestȣлapea лanteлȣĭ în Лondpa, aȣtopȣлȣ комȣнiкъ ȣpmъtoapeле чipkonstanџe: În toatъ Англiтера se afлъ natpȣ sȣte чinчĭ-zeчĭ de miĭ вачĭ de лante карĭ daȣ пе anȣ 1150 miлioane кȣaptepe (апроапе de o ока) de лante шi каре presentъ ȣнȣ kapitaлȣ de 14 miлioane лiвpe stepлinџe (28 miлioane de гaлбенĭ) venitȣ пе anȣ! Пpin ȣpmape вачiле în Англiтера daȣ ȣнȣ venitȣ maĭ mape de kîtȣ totȣ бȣdџetȣлȣ anȣaлȣ алȣ ȣnopȣ state Еȣропене de pangȣлȣ sekȣndapȣ! În Лondpa se afлъ 24 miĭ de вачĭ de лante, dintpe каре fiъ-каре dъ 9 кȣaptepe лante пе zi, пpin ȣpmape toate вачiле de лante din Лondpa daȣ 80 miлioane кȣaptepe пе anȣ карĭ presentъ ȣнȣ kapitaлȣ de 1,600.000 лiвpe stepлinџe ($3\,^1/_3$ miлioane de гaлбенĭ). Dap локȣpiле ȣnde se џinȣ ачeste вачĭ de лante din Лondpa, sîntȣ bestite, adeкъ esistъ niште stabiлimente naptiкȣлаpe нȣmite „dalrie" împpeџiȣpȣлȣ Лondpeĭ каре se окȣпъ кȣ продȣкџiȣnea лanteлȣĭ în demensiȣnĭ mapĭ. Întp'o „dalries" se aflъ 400 пînъ ла 500 de вачĭ de лante din soiȣлȣ челȣ maĭ бȣнȣ. Ла tpeĭ ope dȣne miezȣлȣ nonџiĭ, вapa шi ieapna, sȣnъ клопотȣлȣ stabiлimentȣлȣĭ, atȣnчĭ se adȣnъ o apmadie întpeагъ de femeĭ мȣлгътоаpe карĭ mepгȣ în лinie dpeaптъ (ка soлdaџiĭ) în гpajdȣpiле че sîntȣ niште sълĭ foapte snaџioase, лȣminate шi кȣpate, шi în timпȣ de 80, 90 minȣte toate вачiле tpeбȣeskȣ sъ fiъ мȣлse.

Ачestȣ лante, întpenpenopiĭ opĭ къ'лȣ vîndȣ ла прекȣпеџiĭ чeĭ miчĭ din Лondpa карĭ vîndȣ нȣmaĭ лante шi oȣъ, saȣ къ îлȣ vîndȣ dpeptȣ ла naptiкȣлаpĭ карĭ вpîndȣ sъ fiъ sigȣpĭ d'a avea ȣнȣ лante кȣpatȣ шi neamestekatȣ, плъteskȣ чeva maĭ skȣmnȣ; însъ ȣnii aȣ обичеiȣ къ tpimitȣ dimineaџa вачiле лорȣ în opaшȣ карĭ mepгȣ din kasъ în kasъ spe a fi мȣлse аколо. Ачeste animaле, zіче aȣtopȣлȣ, sîntȣ foapte кȣpate шi fpȣmoase шi кiap înџeлente пînъ ла ȣнȣ гpadȣ, къчĭ kînd ажȣнгȣ ла kaseле ȣnde sîntȣ обичнȣite a da лante, de sine sinгȣpe staȣ шi se пȣнȣ în poziџiȣnea d'a fi мȣлse. Ȣneле dintp'ачeste animaле se distingȣ пentpȣ kîtimea neste мъsȣpъ de лante каpe daȣ, s. e. întp'o dalrie de ла Geckham лîнгъ Лondpa, toate вачiле daȣ kîte 15 кȣaptepe пе zi шi кiapȣ ȣna aлeasъ din 300 a datȣ пе zi sȣma nekpeziбiлъ de *doȣъ-zeчĭ шi ontȣ de кȣaptepe* (апроапе 25 ока) пе zi! Dap шi oamenii se apaтъ foapte pekȣnoskътopĭ кътpe ачeste animaле esчелente. Гpajdȣpiле вачiлорȣ în

„dalries“, zіче аȣtорȣлȣ̆, sîntȣ̆ мȣлтȣ̆ mаї кȣрate de кîtȣ̆ лoкȣinцa a ȣnȣї miлionȣ̆ de лoкȣitopї omeneштї din Лondра. Апоï în toate zілеле aчeste animaле sîntȣ̆ цеселate în mаї мȣлte pîndȣрї în кîtȣ̆ корпȣлȣ̆ лорȣ̆ e stрълȣчitорȣ̆ ка о оглindъ, кiарȣ̆ îngrijitорiї трeбȣe съ se sкалde în toate zілеле шi съ skimбe adese орї îмбръкъmintele лорȣ̆ кîndȣ̆ se апропie de вачї. Апоï кîndȣ̆ adȣкȣ̆ вр'о вакъ дȣне din afаръ întр'ȣna dintр'aчeste stabiлimente, atȣnчї o цinȣ̆ izoлatъ (пeрiopisitъ) in карantinъ, пînъ кîndȣ̆ аȣ̆ обсерvatȣ̆ къ н'аре вре-о боалъ лiпiчioasъ saȣ̆ ȣnȣ̆ алтȣ̆ defeктȣ̆ въtъмъtорȣ̆, tокmаї atȣnчї o аmesteкъ кȣ челе-л-алte. Este de прisosȣ̆ ка съ zічемȣ̆ къ *mînкarea aчestорȣ̆ вачї e регȣлatъ* шi кîtȣ̆ se поate de бȣнъ. O вакъ mънîнкъ пе zi 12 фȣнцї fînȣ̆ tрifoiȣ̆, 56 фȣнцї de напї шi o мъсȣръ нȣмitъ „bushel“ (ка о баницъ mікъ) de череале. Dар кȣръцeniа васелорȣ̆ печetлȣite în каре поартъ лаптeле din dalries ла партiкȣларї, este faбȣлoasъ, шi asta este în інтересȣлȣ̆ întрепрinzъторiлорȣ̆, къчї кȣ кîtȣ̆ лаптeле сȣ̆ e mаї кȣрatȣ̆, кȣ atîtȣ̆ аре репȣtaцiȣne mаї бȣнъ шi e mаї бine кътatȣ̆.

Лаптeле вачiлорȣ̆ Англeзе e foapte нȣтрitiвȣ̆, къчї e foapte богатȣ̆ în брînzъ; agрiкȣлtорiї Англeзї zікȣ̆, къ o вакъ бȣнъ трeбȣe съ dea пе анȣ̆ atîta брînzъ кîtȣ̆ кîntъреште ea însъшї. În анȣлȣ̆ 1854 a intрatȣ̆ în Лondра 44 miлioane фȣнцї de брînzъ!

În рапортȣлȣ̆ mînкърiї de карne гъsimȣ̆ ла аȣtорȣлȣ̆ nostрȣ eаръ niште îмпрeсiȣнърї інтересante, s. e. metoada d'a îngръша гîште. Îngръшarea гîштeлорȣ̆, zіче аȣtорȣлȣ̆, формеазъ în Мареа-Бритanie о indȣstрie în парte. Гîштеле пînъ нȣ încепȣ̆ a ле îngръша, sîntȣ̆ алеse шi кlasate în diferite класe дȣпе konstitȣцiȣnea лорȣ̆, апоï пе ȣрmъ încепȣ̆ a ле îngръша дȣпе o metoadъ штiinцifiкъ, dîndȣ-ле de треї орї пе zi de mînкаre, skimбîndȣ̆ нȣтрeцърї ȣskate кȣ нȣтрeцърї ȣmede (верte). Ле daȣ̆ нȣmаї апъ fiлtрatъ шi *чea mаї лimпede de бъȣtȣ̆, апоï* ле шi плimбъ în toate zілеле ла soаре. O „skoaлъ de гîште“ прiimeште *în лȣна лȣї* Мартie 4—5000 гîште, ле цine пînъ пе варъ нȣtрindȣле кȣ овъзȣ̆, mazъре, zерȣ̆ de лапте ш. ч. л. шi ле вinde атȣнчї сȣб нȣмiре de „гîште верzї“ ла арistокрацia din Лondра кȣ прeцȣ̆ foapte skȣmпȣ̆, saȣ̆ къ ле цine пînъ ла Кръчiȣнȣ̆, пînъ кîndȣ̆ aчeste аnimaле devinȣ̆ niште monstрi de гръsime. Ла Кръчiȣнȣлȣ̆ анȣлȣї 1854 ȣнȣ̆ sinгȣрȣ̆ întрепрinzъtорȣ̆ d'ȣнȣ̆ „пension“ de гîште, a тrimisȣ̆ ла Лondра 2000 маже de гîште, dар ла amîndoъ пiецеле Leadenhall шi Newgate ȣnde se вîndȣ̆ пaсeрї, se вinde пе fieшї-каре анȣ̆ шease miлioane de *пaсeрї*.

În прiвinцa konsȣmaцiȣnеї пештiлорȣ̆ афлъмȣ̆ къ se *konsȣmъ* акоlo пе анȣ̆ 98 miлioane пештї нȣmiцї soлȣ̆ (solea), 37 miлioane пештї нȣmiцї turbot (rhombus), 24 miлioane пештї нȣmiцї makрeле (scomber) шi 18 miлioane пештї *miчї албї* (cyprinus leuciscus) шi o мȣлцime пенȣmъратъ de алцї пештї, în кîtȣ̆ кȣ toтȣлȣ̆ *ажȣнгȣ̆ ла сȣма* de 3000 *miлioane* de пештї карї кîнтъреsкȣ̆ o жȣмъtate miлionȣ̆ маже de карne de пеште шi каре *прesinтъ o валоаре* de доъ miлioane лiвре stерлinце (4 miлioane галбенї); afаръ de aчeasta se *konsȣмъ акоlo* пе анȣ̆ 500 miлioane de stpidiї (Hûitres).

Съ арȣнкъмȣ̆ акȣмъ окiї шi асȣпра пiецеї de легȣме шi de флорї în Лondра! — Кîndȣ̆ ese mazъре шi fasoле tînъръ, atȣнчї adese орї se веde ȣнȣ̆ прекȣпецȣ̆ каре окȣпъ 60 пînъ ла 100 de fete zioa шi noaптеа спре a skoate боабеле din тeчї; прeцȣлȣ̆ aчestорȣ̆ легȣмe e foapte skȣмпȣ̆ atȣнчї, къчї окаоа (кȣартȣлȣ̆) se плъteште кȣ 4 галбенї (2 фȣнцї), saȣ̆ o сȣтъ de боабe проаspete кȣ 5, 6 sfanцiхї. Апоï ачелеа че арȣнкъ aчeste dame аристократiче saȣ̆ бȣкъtарiї лорȣ̆ ле кȣмпъръ алцї прекȣпецї mаї ordinарї карї спекȣлеазъ пентрȣ попȣлȣ̆, карї плъteskȣ̆ a чiнчea шi кiарȣ̆ a zечea парte din прeцȣлȣ̆ ачела каре л'аȣ̆ плъtitȣ̆ dameле аристократiче; asemenea прекȣпецї de mîna a doa se афлъ în Лondра în нȣмъръ de треї miї.

Deskрiерea пiецеї de легȣme în Лondра нȣ e fъръ інтересȣ̆. Аȣtорȣлȣ̆ nostрȣ zіче: кîtȣ̆ de плinъ кȣ пенȣмeроasе гръмeзї de легȣme съ fiъ *toatъ noaптеа* пînъ dimineaцa o asemenea пiaцъ, дȣпе amiazъ-zi нȣ mаї кȣноаште nimenea вр'о ȣрmъ a tȣtȣрорȣ̆ aчestорȣ̆ обiекте; къчї toatъ пiaца e mътȣратъ шi кȣратъ ка odaea de цeremonie a ȣнȣї лордȣ̆. În анȣлȣ̆ 1854 s'a вîndȣtȣ̆ пе

aчеste пiецĭ легȣме шi поате пentрȣ сȣма de 3 mіліоане фȣнцĭ (6 mіліоане галбенĭ).

Чеаĭȣ̆ s'a келtȣitȣ̆ în Мареа-Бритаnia în анȣлȣ̆ 1852, чinчĭ-zечĭ шi чinчĭ; în анȣлȣ̆ 1853 чinчĭ-zечĭ шi нoъ, шi în анȣлȣ̆ 1854 шаĭ-zечĭ шi doъ mіліоанә фȣнцĭ, adeкъ кîte 2 фȣнцĭ пentрȣ fiъ-каре локȣitорȣ̆ din Мареа-Бритаnie.

Despre продȣкцiȣnea шi консȣмацiȣnea береĭ în Лondра e destȣлȣ̆ ка съ zічемȣ̆ къ doъ берърiĭ продȣкȣ̆ în toate zілеле o sȣтъ de miĭ de галоане (бȣtoaie) de бере. Чiне n'a аȣzitȣ̆ de берърia лȣĭ *Баркleі* în Лondра? Орĭ че streinȣ̆ biziteazъ aчеstȣ̆ stабiлimentȣ̆ ȣnікȣ̆ în лȣme. Sîntȣ̆ аколо nішtе бȣtoaie пліne кȣ бере, dintре каре fieшĭ-каре аре o mъріme ка o касъ кȣ treĭ katȣрĭ! Kîndȣ̆ D. *Guizot* a fostȣ̆ în Лondра, Баркleі a datȣ̆ пentрȣ dînsȣлȣ̆ ȣnȣ̆ *dineȣ̆* пentрȣ 48 de oameнĭ пȣsȣ̆ întр'ȣnȣ̆ бȣtoiȣ̆, шi în aчеste кȣрioase сълĭ de mînкаре s'аȣ̆ погорîtȣ̆ прintр'o skаръ ларгъ фъкȣтъ dinadinsȣ̆. Kîndȣ̆ ȣnȣ̆ asemenea бȣtoiȣ̆ fiindȣ̆ плinȣ̆ арȣ̆ кръпа, пȣtea съ продȣкъ o îнекътȣръ de бере, zіче ȣnȣ̆ аȣtорȣ̆ Англезȣ̆.

Dар кîtimea de pомȣ̆, ракiȣ̆, ginȣ̆ (ȣnȣ̆ felȣ̆ de ракiȣ̆ англezeskȣ̆) шi челе-л-алte лȣкрȣрĭ sпirtȣoase карĭ se консȣмъ în Лondра, zіче D. Dodd, дакъ ле-арȣ̆ *adȣна чiне-ва toate*, арȣ̆ форма ȣnȣ̆ очеанȣ̆ teріБілȣ̆ шi de sперіatȣ̆ кiарȣ̆ пentрȣ bedere шi îngrozitорȣ̆, кîndȣ̆ чiне-ва îшĭ îнкіпȣеште къ din adînчimea aчеstȣĭ очеанȣ̆ amъцitорȣ̆ naskȣ̆ toate кріmеле карĭ se komitȣ̆ în aчeastъ четate, ȣnde *віртȣціле шi кріmеле* некредіБіле, ȣnde богъцia fабȣлоаsъ шi съръчia чеа неаȣzitъ sîntȣ̆ în пресiнцъ ȣna кȣ алta, лȣпtîndȣse неînчetatȣ̆, ȣna atakîndȣ̆, алtа апариndȣse.

Ȣnȣ̆ провербȣ̆ zіче: „totȣ̆ e ginȣ̆ (ракiȣ̆) în Лondра;" asta нȣ e de mіраре кîndȣ̆ афлъмȣ̆ къ în анȣлȣ̆ 1854 s'аȣ̆ нȣмъратȣ̆ doъ sȣte de miĭ de локȣрĭ (віртȣрĭ) ȣnde se bîndȣ̆ бъȣtȣрĭ шi чеbа mînкаре; апоĭ afаръ de aчeasta, îmблъ zioa шi noaптea пе ȣлiце o apmadie de чinчĭ sȣte de miĭ de бъецĭ шi fete карĭ stріgъ шi bîndȣ̆ felȣрimĭ de mînкърĭ шi de бъȣтȣрĭ пentрȣ попȣлȣ̆. Sîntȣ̆ miĭ de sȣfлete omeneштĭ în Лondра, zіче ȣnȣ̆ statistikȣ̆, каре în totȣ̆ кȣрsȣлȣ̆ анȣлȣĭ fакȣ̆ diнеȣлȣ̆ шi sȣпеȣлȣ̆ лорȣ̆ în mizлокȣлȣ̆ ȣліцеĭ, кȣмпърîndȣ̆ чеbа de ла astȣ̆-felȣ̆ de stрігътoрĭ sпре а'шĭ потолі *foamea* арzътoаре, dар de че нȣ рemъnîнкъ întр'o касъ? o съ întреБе чiне-ва. Респȣnsȣле lesne, dар teріБілȣ̆: aчештĭ miĭ de oameнĭ n'аȣ̆ kase; zioa îmблъ ка чершторіĭ sаȣ̆ ка лȣкрътoріĭ, апоĭ noaптea dака 'ĭ-a ръmasȣ̆ ȣnȣ̆ *penny* sаȣ̆ *doĭ* (кîte-ва парале) кȣмпъръ de ла ȣnȣ̆ bînzътoрȣ̆ dȣпе ȣліцъ „ginȣ̆" ка съ se îmбete шi kade жоsȣ̆, adopmindȣ̆ пе орĭ че піаtръ каре se гъseште пȣsъ ла intрареа ȣneĭ kase. Înкъ în анȣлȣ̆ 1850 аȣ̆ îmблatȣ̆ în ȣліцеле Лondреĭ *шаntе-sпре-zече miĭ de oameнĭ* карĭ, skȣлîndȣse dimineaцa n'аȣ̆ штiȣtȣ̆ нȣ нȣмаĭ че съ mъnîнче neste zi, чi ȣnde съ se кȣлче seара. E dар de mіраре къ aчештĭ oameнĭ, фъръ, omoаръ шi komitȣ̆ toate кріmеле sînцероase карĭ îmпле пацiніле аналелорȣ̆ тріБȣnалелорȣ̆ кріminале în Лondра? E de mіраре къ aчештĭ oameнĭ desпoiaцĭ de toate aчеea че fаче пе віеаца dȣлче шi агреаБілъ, s'аȣ̆ konstitȣatȣ̆ întр'o sочietate ноntȣрнъ de фъкътoрĭ de ръȣ̆ (Lords of the night) шi konsпіръ în kontра sочietъцiĭ de zi карĭ posedȣ̆, лȣкреазъ шi se бȣкȣръ de фрȣктȣлȣ̆ лȣкрърілорȣ̆ sале? Съ нȣ'шĭ înкіпȣiaskъ чiнеbа къ *нȣ se fаче* nimікȣ̆ пentрȣ съраčĭ аколо. În nічĭ o царъ четъцeniĭ нȣ fакȣ̆ atîtea пentрȣ sîrmanĭ ка în Англia. Аколо fieшĭ-каре omȣ̆ плътеште o taksъ (ȣnȣ̆ imпотȣ̆) пentрȣ dînшiĭ; stаБiлimentеле fiлантропiче челе maĭ strълȣчitoаре шi челе maĭ грандioase аколо sîntȣ̆. Dар ȣnȣ̆ asemenea паȣперismȣ̆ (съръчie) negreшitȣ̆ къ треБȣе съ se форmeze întр'o царъ кȣ astȣ̆-felȣ̆ de konstitȣцie лiберъ, întр'ȣnȣ̆ орашȣ̆ ȣnde s'аȣ̆ adȣnatȣ̆ 2½ miлioane de *oameнĭ* карĭ *maĭ* тoцĭ тръeskȣ̆ din indȣstріe, isборȣлȣ̆ богъцieĭ шi алȣ̆ съръчieĭ în sочietatea modeрнъ. Кȣ dрeптȣ̆ кȣвîntȣ̆, zіче ȣnȣ̆ аȣtорȣ̆, кiарȣ̆ aчеstȣ̆ паȣперismȣ̆ deoseБitȣ̆ este ȣnȣ̆ карактерȣ̆ de mъреціe a Мареĭ-Бритаniĭ, adeкъ desвoлtареа indȣstрieĭ Бритаniче каре акопеpъ акȣmȣ̆ toate mъріле кȣ продȣkteле sале trimiцîndȣле пînъ ла insȣлеле очеаnieĭ челе maĭ depъrtate, шi прекȣmȣ̆ o лȣminъ mаре продȣче шi o ȣmбръ foapte oбskȣръ, аша шi indȣstria Бритaniкъ каре a гръmъditȣ̆ tresaȣре de аȣрȣ̆ але пъmîntȣлȣĭ ла aчеstȣ̆ попȣлȣ̆ insȣларȣ̆, a гръmъditȣ̆ аколо шi miĭ de fiinцe ȣmane desпoiate de

toatъ посesiȣnea, aflîndȣse întр'о сърьчie ші о dеградаціȣне каре еар нȣмаї în Англіа se гъseskȣ „les extremes se touchent" astȣ провербȣ ръmîne totȣ de ȣna adeвъratȣ.

STЕПЕЛЕ ШІ ПЪDȢРІЛЕ РȢSIEЇ DIN ЕȢРОПА.

(Ȣрмаре.)

Dар о sъ не întреве чіне-ва, zіче D. Bode, дакъ е аша, de ȣnde віне богъціа imensъ а Рȣsіеї în toate felȣріле de череале ші esпортаціȣнеа чеа маре а грîнелорȣ din Рȣsіа прін мареа неагръ în toatъ Еȣропа? Ла ачеаstъ întреваре респȣнdȣ, къ богъціа Рȣsіеї, în рапортȣлȣ агрікȣлtȣреї, konsistъ în пъмîntȣ негрȣ saȣ хȣмъ каре se întinde ка о вандъ (верігъ) неагръ în лȣнціmea марџінеї бореале а stенеї din Подоліа мергîndȣ пînъ ла мȣнціï Ȣралȣ. În ачеаstъ zonъ ферічitъ, пъмîntȣлȣ аре о фрȣктівілitate некредівілъ; ачеаstъ zonъ поате fi кȣ dрептȣ кȣвîntȣ нȣmітъ комоара de грîȣ а Еȣропеї. Dе аічї esъ пе fiъ-каре анȣ milioane de четферте de грîȣ кътре портȣлȣ Odesеї ші sîntȣ esпортате ла Italia, Франца ші Англіа. Ачеаstъ stратъ de хȣмȣ аре în ȣнеле локȣрї о гросime de 4 пічіоаре! Însъ нȣ е претȣtindenea аша, кьчї în алте локȣрї аре гросime нȣмаї de кîte-ва цолърї. Кȣ toatъ ачеаstъ фрȣктівілitate несте мъсȣръ а ачеstеї реџіȣнї, фрȣктівілitatea а totȣ пъмîntȣлȣї din імперіȣлȣ Рȣsіеї, *în џенере*, se sȣіъ нȣмаї ла 3 saȣ 4, аdекъ ȣнȣ бобȣ semънatȣ dъ 3 saȣ 4 ші нȣ маї мȣлtȣ, пе кîndȣ s. e. фрȣктівілitatea пъмîntȣлȣї Statелорȣ-Ȣnite dъ 20 ші 24; eatъ diferinца întр'о царъ кȣ пъмîntȣ кȣлtivatȣ ші întр'о царъ плінъ кȣ stене інкȣлте ші неаравіле! Апої, zіче Bode, fiindȣ къ пъмîntȣлȣ аре валоаре pentrȣ омȣлȣ партікȣларȣ ші pentrȣ statȣ нȣмаї atîta în kîtȣ este sînȣлȣ нȣтрірії оаменілорȣ, de ачеea кȣ dрептȣ кȣвîntȣ sȣta de miї de міле џеографіче але пъмîntȣлȣї рȣseskȣ în Еȣропа, n'аре în економіа політікъ о валоаре маї маре de kîtȣ 16 miї міле џеографіче d'але Амерічеї saȣ а ȣнȣї алtȣ asemenea statȣ din Еȣропа кȣ пъмîntȣ віне кȣлtivatȣ.

Este інтересантъ deskрiереа D. Bode deспре віоічіȣнеа мішкърії че dомнеште în орашеле рȣсешті карї se aflъ пе малȣріле рîȣлȣї maiestosȣ Волга. S. e. în Nishni-Novogrod. Негрешitȣ, zіче воіаціорȣлȣ nostрȣ, Волга е destinatъ а жȣка ȣнȣ ролȣ foарте імпортантȣ în sistemȣлȣ навігаціȣнеї Рȣsіеї каре леагъ estремітъціле бореале ші меріdіонале але ачеstȣї імперіȣ маре, аdекъ Мареа-Балтікъ кȣ Мареа-Неагръ ші Каспіъ, прін ȣрмаре tрътîndȣ ка о diагоналъ imensъ întре sȣdȣлȣ Asiеї ші нордȣлȣ Еȣропеї.

În прівінца deskрiереї карактерелорȣ попȣларе номенеште D. Bode партікȣларitatea ȣрмъtoаре: în Рȣsіа, zіче елȣ, аре fiъ-каре орашȣ окȣпаціȣнеа sa проприе indȣstріалъ, аdекъ маї toцї локȣitорії ȣнȣї орашȣ se окȣпъ кȣ о рамȣръ спеціалъ de indȣstріе. S. e. în Valdia toцї локȣitорії факȣ клопоте de бісерічї; în Tula toцї лȣкреазъ арме ші кȣціte de оцелȣ ші ȣнȣ фелȣ deosebitȣ de лȣкраре în арџintȣ; în Vladimir toцї sîntȣ чісмарї ш. ч. л. Плъчереа d'а кълъtорі este ȣнȣ карактерȣ distinktiвȣ ла toцї лȣкрътoрії Рȣші. 'Мї аȣ spȣsȣ, zіче елȣ, мȣлцї мештерї къ вара трагȣ некаzȣ маре кȣ лȣкрътoрії лорȣ, кьчї kîndȣ soseште прімъвара, кіарȣ ші ачеї карї sîntȣ foарте віне плъtiцї ші zелоші în лȣкрареа лорȣ, нȣ потȣ sъ se astîмпере, îші пъръseskȣ лȣкрȣ ші se tокmeskȣ ка slȣцї орdінаре ші кіарȣ фъръ платъ пе ла корьбії карї факȣ навігаціȣнї пе Волга, ші нȣмаї кȣ skопȣ de а кълъtорі, а веdеа ораше ноȣї ші оаменї ноȣї, ка, kîndȣ se вор întoарче еарна ла лȣкрȣріле лорȣ, sъ аївъ чева матерії de конверсаціȣнї кȣ камаразії лорȣ ръмаші 'а касъ ші карї n'аȣ пȣtȣtȣ кълъtорі. Ȣ kîtȣ кораbia е маї маре, аdекъ кȣ kîtȣ se aflъ маї мȣлцї оаменї întр'însa, кȣ atîtȣ е маї къȣtatъ ші маї stimatъ de кътре ачешті воіаціорї кȣріоші карї, kîte о datъ плъteskȣ кіарȣ ші din пȣнга лорȣ а fi пріиміцї пе ȣна de asemenea корьбії, ші se îndатореазъ а фаче slȣжбеле челе маї оstenitoаре totȣ фъръ платъ, ші нȣмаї pentrȣ плъчере d'а se întîлні пе ачеаstъ кора-

бie кȣ felȣрітї de oamenї, a конверsa мȣлтȣ кȣ dînшiї шi a afla лȣкрȣрї пȣоï.

Din toatъ Рȣsia, kontinȣeazъ D. Bode, Крімеea face o esчепціȣне atîtȣ în прівінца кȣалітъцілорȣ климатiче, кîтȣ шi în рапортȣлȣ локȣіtорілорȣ eï.

Despre ачеea че atinџe klima Крімеeї eatъ че zікȣ воіаџіоріï: *Кліта Крімеeї* аре о мȣлціме de партікȣларітъцї карї пȣ sînтȣ toate кȣпоsкȣte пînъ акȣмȣ. Партea меридionалъ a ачеstеї пенінsȣле se aflъ între граdеле 44 шi 45 алȣ лъціmeї нордiче, прін ȣрмаре sȣбt ачеeашї лъціme ка Венеціа шi Џенȣа. Температȣра este îndȣлчitъ прін вечінътатеа търеї шi протеџеатъ în контра вîнтȣрілорȣ карї віне de ла Estȣ прінтр'ȣнȣ шірȣ de мȣнцї d'о înълціme de 1600 de метре. Дȣпе лъціmea џеографікъ, Крімеea тревȣе съ аїбъ о клітъ asemenea кȣ a нордȣлȣї Italieї, însъ пȣ e аша, къчї klima Крімеeї seамънъ шi кȣ ачеea a нордȣлȣї Франчеї шi кіарȣ a Мареї-Брітанiї, de шi ачеastъ дȣпе ȣрмъ царъ se aflъ пȣsъ кȣ 6—8 граde маї кътре нордȣ de кîтȣ Крімеea. Вара кълдȣра e маре, шi temператȣра de mizлокȣ, de ла Маїȣ пînъ ла Аȣгȣstȣ, este de 17° пînъ ла 20° R. Ачеastъ кълдȣръ a аерȣлȣї este întърітъ прін рефлексіȣнеа кълдȣреї че віне despre мȣнцї петроші шi гоï карї se aflъ аколо ла църтȣріле търеї. În timпȣлȣ вереї sȣflъ zioa în Крімеea вîнтȣрї de маре, dар поаптеа domneште о лініште, прінтр'ачеasta пȣ пȣмаї къ поаптеа аерȣлȣ пȣ se ръчеште, чі se шi înкълzеште шi маї мȣлтȣ. Кълдȣра вереї este аколо аша de маре în кîтȣ foapte рарȣ плоъ în Крімеea în timпȣлȣ вереї, dар ла църтȣрї нічї роъ пȣ kade вре-о datъ. De шi мȣнціï Крімеeї пȣ sînтȣ foapte înалцї (1600 метре), кȣ toate ачеstea e foapte frigȣ кіарȣ вара пе вîрфȣріле ачеstорȣ мȣнцї карї sînтȣ esпȣші sȣflърії крівъцȣлȣї (вîнтȣлȣї de нордȣ-estȣ) каре віне despre Siberia, în кîтȣ термометрȣлȣ kade аколо пînъ ла 10° шi кіарȣ пînъ ла 7° R.

Ȣнȣ алтȣ fенomенȣ meteoролоџікȣ партікȣларȣ алȣ Крімеeї este къ toamнъ аколо пȣ e de локȣ, чі în локȣ-ї esistъ дȣоъ прітъверї пе fiъ-каре anȣ, adeкъ de дȣоъ орї se реноеште веџетаціȣнеа. Къчї прітъвара обічнȣітъ înчепе аколо în лȣна лȣї Апріліе saȣ шi маї nainte, къчї de мȣлте орї лȣна лȣї Мартie e foapte фрȣмоаsъ în Крімеea шi арборіï înчепȣ a înверzі; апоï пе ȣрмъ вінȣ zіле речї, în кîтȣ термометрȣлȣ kade пînъ ла 0. Dар ла sfîршітȣлȣ лȣї Аȣгȣstȣ înчепе ȣпȣ рîndȣ de zіле плоіоаse, пліне de вîнтȣрї тарї, шi ачеstȣ timпȣ ȣрîтȣ ціне пînъ ла sfîршітȣлȣ лȣї Sentemвріе. Пе ȣрмъ черȣлȣ se лімпеzеште. Лȣніле лȣї Noeмвріе шi Dекемвріе sînтȣ delічіоаse аколо; плантеле se арatъ întр'о stрълȣчіре пȣоъ, кîмпȣлȣ e плінȣ de вердеацъ пар' къ e прітъваръ (asta este прітъвара a doa). Дȣпе ачеstȣ timпȣ плъкȣтȣ термометрȣлȣ kade пînъ ла 0, аерȣлȣ se ръчеште, плоаеа se skімбъ în пінsоаре; апоï ла sfîршітȣлȣ лȣї Феврȣаріе saȣ ла înчепȣтȣлȣ лȣї Мартie înчепȣ џерȣрї марї, атȣнчї термометрȣлȣ kade кîte о datъ пînъ ла—12° (12 граde de џерȣ)! Însъ Крімеea este о царъ de esчепціȣне; аша s'a întîмплатȣ în апȣлȣ 1837 къ în лȣна лȣї Феврȣаріе mirdaliï съ înfлореаskъ шi oameniï аȣ мерsȣ în îмбръкъмinte de варъ, пе кîndȣ маї пе ȣрмъ, ла 15 Апріліе, totȣ în ачеstȣ anȣ, a fostȣ ȣпȣ frigȣ аша de маре къ oameniï аȣ fostȣ sіліцї a se îмбръка кȣ îмбръкъмinte de іеарнъ.

Întр'о клітъ кȣ astȣ-felȣ de skімбърї репеzї шi repetate adese орї, веџетаціȣнеа пȣ поаte съ fаkъ прогресе марї, de ачеea bedемȣ fенomенȣлȣ кȣріоsȣ къ о мȣлціme de арборї карї se desвоалтъ în аерȣ ліберȣ în Мареа-Брітаніe, пȣ se desвоалтъ віне în Крімеea, de шi este кȣ 6, 8 граde маї меридionалъ. Dар în џенералȣ toцї арборіï пȣ ажȣнгȣ ла о înълціme маре în Крімеea, чі ръмînȣ пішtе tȣfe мічї; арборȣлȣ челȣ маї маре каре ȣпȣ воіаџіорȣ модернȣ a гъsitȣ în Крімеea a авȣтȣ авіа о înълціme de 16 пічіоаре; asemenea шi кȣлтȣра легȣмелорȣ пȣ реȣшеште în Крімеea тъкарȣ къ аȣ înгръшатȣ аколо пъмîнтȣлȣ пентрȣ ачеstȣ skопȣ în маї мȣлте рîndȣрї. О съ bedемȣ акȣмȣ dакъ кȣлтȣра пъмîнтȣлȣї în Крімеea пȣ ва реȣші маї віне, дȣпе че ачеstȣ пъмîнтȣ s'a înгръшатȣ кȣ sînџеле ȣманȣ din челе маїповіле.

În Крімеea гъsimȣ арборї de пȣчї карї пе adȣкȣ aminte ачеea че амȣ ворвitȣ despre арборіï de пîне, шi de алцї арборї повілї din кліmеле кълдȣроаse, adeкъ къ asemenea арборї пȣтреskȣ пе oamenї фъръ sȣdoarea фрȣнціï лорȣ.

Аколо tokmaĭ пе пȣtemȣ esплika de че natȣraлistiĭ aȣ datȣ нȣкȣлȣĭ нȣmirea de *pirалȣ* (Iuglans regia), къчĭ аколо sîntȣ нȣчĭ карĭ aȣ o вîrstъ imnosantъ шi o мъrime maiestoasъ. S. e., ziче A. de *Grimm*, în валеа de Baidar лîngъ Balaclava se aфлъ ȣнȣ нȣкȣ a кърȣia вîrstъ este stimatъ d'a fi de *maĭ mȣлte miĭ* de anĭ, къчĭ коlonistiĭ Еленĭ карĭ aȣ венit în peninsȣлa Chersonesu, aȣ fъкȣtȣ negoцȣ кȣ нȣчiле aчestȣĭ арборе, adȣкîndȣле ла Рома antikъ. Nȣмърȣлȣ нȣчiлорȣ карĭ skoate пе anȣ se sȣiъ ла 80 шi кiарȣ 100 de miĭ; елȣ е пропрietatea a чinчĭ familiĭ карĭ se нȣtreskȣ din венitȣлȣ лȣĭ. Dар шi лîngъ satȣлȣ Torthenit, totȣ în Кrimeea, sîntȣ шi алцĭ нȣчĭ marĭ, dintre каре ла ȣniĭ trȣнкiȣлȣ лорȣ мъsȣръ 20 de пiчioаре în чiркonferinцъ, шi дъ пе anȣ ȣнȣ венitȣ de 50 de галбенĭ; eatъ че нȣчĭ esistъ în Кrimeea!

În пъдȣriле Кrimeeĭ se гъseskȣ пȣцinĭ moлifцĭ шi mesteakънĭ, dар mȣлцĭ fagĭ шi нȣчĭ; viцa reȣшашte аколо віне шi дъ feлȣrimĭ de vinȣrĭ бȣне. O împreцiȣrare цeoлoцiкъ кȣrioasъ este къ în partea nordiкъ a Кrimeeĭ лîngъ Перiкопȣ ȣnde înчепȣ stepeле, аколо пȣцȣriле sîntȣ аша de adînчĭ în kîtȣ aȣ trebȣinцъ de каĭ ка sъ tragъ poateле пȣцȣriлорȣ; ва sъ zikъ stpata sȣbterapъ de apъ este foapte adînkъ.

În рапортȣлȣ лъкȣitoriлорȣ Кrimeeĭ, ziче Bode, Тартаriĭ sîntȣ ȣнȣ neamȣ de аристокраціĭ. Se deosibeskȣ de Рȣшĭ прintр'о mаре кȣръцеnie, оарешi-каре елеганцъ шi лȣксȣ, шi прin maniере нобiле шi de independinцъ. Dȣпе кȣm zikȣ aкȣm foiле пȣбличе, о mаре parte din Тартаriĭ Кrimeeĭ ворȣ sъ se tragъ de аколо шi sъ se ашеze în imperiȣлȣ Otomanȣ în Asia.

КОМȢNIКАЦIȢNĬ ШТIIНЦIFIЧЕ МIЧĬ.

Observaцiȣnĭ istoriче шi statistiче despre чеаiȣ, kafea шi чiокаладъ. Dintre aчeste treĭ бъȣtȣrĭ лȣksȣoase se face чea maĭ mаре konsȣmaцiȣne de чеаiȣ în Рȣsia, Англiа шi Оланda; de *kafea* în Sȣeцia, Цermania шi Тȣrчia, dар de *чiокȣладъ* în Франца, întр'о parte meridionалъ a Цermaniеĭ, în Italia шi Spania.

Жȣмътatea цenȣлȣĭ ȣmanȣ, adekъ чinчĭ sȣte miлioane de oamenĭ беаȣ чеаȣ. În Kina fakȣ пе fiъ-каре anȣ o реколтъ de 2000 miлioane de fȣнцĭ de чеаiȣ ȣskatȣ. În anȣлȣ 1852 s'a konsȣmatȣ în Mареа-Бritanie 55 miлioane de fȣнцĭ чеаiȣ. În Kina dateazъ бъȣtȣра чеаiȣлȣĭ înkъ din sekoлȣлȣ алȣ treiлеа dȣпе Хristosȣ; în anȣлȣ 810 a венitȣ ла Жапонiа, dар tokmaĭ în sekȣлȣлȣ алȣ 17-леа s'a introdȣsȣ în Еȣропа; în anȣл 1664 чеаiȣлȣ a fostȣ în Еȣропа înkъ atîta de rарȣ în kîtȣ kompania Бritanikъ de ла Indostanȣ a sokotitȣ de mаре darȣ къ a дъrȣitȣ Реџinеĭ Бritaniеĭ doĭ fȣнцĭ de чеаiȣ!

Ȣzȣлȣ kafелеĭ е foapte antikȣ, dар нȣ în Еȣропа, чi în Asia; în Абisinia л'aȣ бъȣtȣ totȣ de ȣnа, în Персia aȣ fostȣ kafenele în anȣлȣ 875; din Абisinia a венitȣ ȣzaцiȣлȣ лȣĭ ла Арабiа ла înчепȣтȣлȣ sekoлȣлȣĭ алȣ 15-леа; înkъ în sekoлȣлȣ алȣ 16-леа попiĭ din Konstantinопоlȣ s'aȣ опȣсȣ таре ȣзȣлȣĭ каре a înчепȣtȣ atȣнчĭ sъ se арате аколо; ла 1652 s'a deskisȣ чеа dintîia kafenea în Еȣропа adekъ în Лондра, шi пȣцinȣ maĭ în ȣrmъ Parisȣлȣ a imitatȣ Лондра. Akȣmȣ беаȣ апроапе о sȣtъ miлioane de oamenĭ kafea; în Еȣропа konsȣmaцiȣnea лȣĭ se sȣiъ пînъ ла доъ sȣte miлioane fȣнцĭ пе anȣ; dар пeste totȣ пъmîntȣлȣ (în Америка, India okчidentaлъ, Арабiа ш.ч.л.) fakȣ о реколтъ пе totȣ anȣлȣ de 600 miлioane de fȣнцĭ de kafea.

Чiоколада s'a бъȣtȣ în Америка, maĭ кȣ seamъ în Meksiko, mȣлte sekoле пînъ kîndȣ нȣ венirъ Еȣропенiĭ аколо; ла 1520 Spanioлiĭ aȣ adȣsȣ чiокаладa în Еȣропа; апроапе 50 miлioane de oamenĭ беаȣ чiокаладъ, dар konsȣmaцiȣnea sa anȣалъ se sȣе пînъ ла 100 miлioane de fȣнцĭ.

Dар niчĭ чеаiȣлȣ, niчĭ kafeaoa, niчĭ чiоколata нȣ se беа fъръ zахарȣ. Eatъ dар шi о mikъ statistikъ de konsȣmaцiȣnea anȣалъ a zахарȣлȣĭ. Реколta anȣалъ de zахарȣ de trestie пе anȣ пeste totȣ пъmîntȣлȣ (Америка шi India okчidentaлъ) este de 4500 miлioane de fȣнцĭ; Mареа-Бritanie singъръ a konsȣmatȣ în anȣлȣ 1853 deплinȣ 818 miлioane de fȣнцĭ, adekъ fiъ-каре лokȣitорȣ Англесȣ fъръ distinkцiȣne, a konsȣmatȣ 28 fȣнцĭ zахарȣ пе anȣ; în Цermania konsȣmaцiȣnea anȣалъ a zахарȣ-

лȣї ажȣnџе nȣmaї ла $6^{1}/_{4}$ fȣnџї pentpȣ fieшї-kape лokȣitopȣ. E intepesantȣ a вedea îmȣлџipea konsȣmaџiȣneї zахаpȣлȣї kpeskînd kȣ timпȣлȣ. Аша s. e. în Мареа-Бpitanie s'a konsȣmatȣ în anȣлȣ 1700 nȣmaї 22 miлioane de fȣnџї, în anȣлȣ 1736 250 miлioane, dap akȣmȣ 818 miлioane de fȣnџї. Din totȣ zахаpȣлȣ kape se konsȣmъ, npokȣpъ Аmepika 93 npoчente zахаpȣ de tpestie, шї Еȣропа 7 npoчente zахаpȣ skosȣ din sfekлe. În npiвinџa aчestȣї zахаpȣ de sfekлe din Еȣропа sъ npodȣчe пe anȣ în Рȣsia (în 300 faбpiчe) 70 miлioane de fȣnџї, în Фpanџa (în 334 faбpiчї) 150 miлioane de fȣnџї, în Џepmania (în 230 faбpiчї) 130 miлioane de fȣnџї, în Бeлџia (în 80 faбpiчї) 12 miлioane de fȣnџї шї în Аȣstpia în maї mȣлte faбpiчї mapї kapї skotȣ fieшї kape pînъ ла doъ sȣte miї de fȣnџї.

— *Аnалоџia statistikъ în panoptȣлȣ npodȣkџiȣneї шї a konsȣmaџiȣneї kъpneї în Фpanџa шї Мареа-Бpitanie.* Мареа-Бpitanie ape 35 miлioane kanete de oї, atîtȣ ape шї Фpanџa (de шї întindepea sȣnpafeџeї пъmîntȣлȣї konsakpat pentpȣ agpikȣлtȣpъ în aчeste amîndoъ џъpї este ka 30 kъtpe 53, adekъ în Фpanџa aчeastъ întindepe este kȣ жȣmъtate maї mape de kîtȣ în Мареа-Бpitanie). În Мареа-Бpitanie se taiъ ла 10 miлioane de oї, în Фpanџa 8 miлioane. Dap oiле Аnглeze sîntȣ maї гpase шї maї kъpnoase de kîtȣ oiле Фpanџeї, kъчї чitateле 10 miлioane de oї Аnглeze daȣ 350 miлioane kiлогpame de kapne (adekъ fiъ-kape oae kîte 27 fȣnџї), пe kîndȣ 8 miлioane de oї Фpanџeze daȣ nȣmaї 144 miлioane kiлогpame de kapne (adekъ fiъ-kape oae nȣmaї 8 fȣnџї). Мареа-Бpitanie ape 8 miлioane вite kopnȣte, пe kîndȣ Фpanџa ape 10 miлioane, kȣ toate aчestea npodȣkȣ în Мареа-Бpitanie 2000 miлioane лitpe de ланte (kîte 74 de лitpe de вitъ) шї în Фpanџa nȣmaї 1000 miлioane лitpe (kîte 30 лitpe de ланte de вitъ. Dap тъiъpea вiteлopȣ kopnȣte dъ în Мареа-Бpitanie 500 miлioane de kapne (adekъ 36 fȣnџї pentpȣ fieшї-kape лokȣitopȣ), пe kîndȣ în Фpanџa тъiъpea вiteлopȣ kopnȣte dъ nȣmaї 400 miлioane kiлогpame de kapne (23 fȣnџї pentpȣ лokȣitop). În Аnглia fiъ-kape вakъ este o вakъ de ланte, пe kîndȣ în Фpanџa din tpeї вачї aвia ȣna noate fi întpeвȣinџatъ ka o вakъ de ланte. Kaȣsa de ȣnde npoвine aчeastъ difepinџъ faвopaбiлъ în npiвinџa ланteлȣї шї a kъpneї вiteлopȣ kopnȣte în Мареа Бpitanie, este kъ akoлo вiteле kopnȣte sîntȣ destinate nȣmaї pentpȣ ланte шї kapne, dap nȣ mȣnчeskȣ kȣ dînseле, пiчї пe kîmпȣ (ла apъtȣpъ), пiчї nȣ ле пȣnȣ ла kape de tpaȣȣ. Еatъ o împpeџiȣpape foapte intepesantъ din kape noate шї Џapa-Pomъneaskъ sъ tpaгъ konkлȣziȣnea, kъ kȣ kîtȣ sapчina mȣnчeї воiлop se вa ȣшȣpa maї mȣлtȣ, adekъ kȣ kîtȣ npъsiла kaiлopȣ kape este pînъ akȣmȣ foapte neглiжiate de џъpanȣлȣ nostpȣ, вa deвeni maї komȣnъ în nonȣлaџiȣnea sъteneaskъ, kȣ atîtȣ se вa îmбȣnъtъџї maї mȣлtȣ шї ла noї pasa вiteлopȣ kopnȣte; воiї вopȣ deвeni maї kъpnoшї шї вачeле maї вogate în ланte.

Skpisoape misiepioase. Akȣmȣ kîndȣ вa чineвa sъ aiбъ o kopesnodinџъ sekpetъ, o skpie kȣ џifpe, dap în antikitate kîndȣ џifpeле apaбiчe n'aȣ fostȣ kȣnoskȣte înkъ, aȣ întpeвȣinџatȣ feлȣpimї de mizлoaчe snpe a ле askȣnde. S. e. Пepsianiї kapї aȣ вpȣtȣ sъ înштiinџeze пe Чipȣ ka sъ se skoaле în kontpa fpateлȣї sъȣ, 'ї-a tpimisȣ o skpisoape въгatъ în вȣpta ȣnȣї ienȣpe. Dȣпe чe Demaratos a плekatȣ din Snapta, a apъtatȣ komnatpioџiлopȣ sъї npoiekteле лȣї Xerxes în kontpa Еладeї, skpiindȣле пe o тъблiџъ de лemnȣ akonepitъ kȣ чeapъ. Ȣniї din sepвitopї fideлї ш'aȣ sъnatȣ лitepiле пe neлea лopȣ în лokȣpї askȣnse. Dap чeлȣ maї kȣpiosȣ modȣ în npiвinџa aчesteia, pomeneшte Herodot, eлȣ ziчe: kîndȣ Histiaus a вpȣtȣ sъ îndemne пe гpeчї sъ se skoaле în kontpa лȣї Darius, шї neштiindȣ kȣm sъ'ї tpimiџъ înштiinџapea aчeasta, eatъ чe a fъkȣtȣ: a pasȣ kanȣлȣ ȣnȣї skлaвȣ kpedinчiosȣ, шї a sъnatȣ npintp'ȣnȣ fepȣ apzъtopȣ пe kanȣлȣ лȣї лitepiле înштiinџъpiї, пe ȣpmъ a aштentatȣ pînъ kîndȣ eap a kpeskȣtȣ nepiї kanȣлȣї aчestȣї skлaвȣ шї л'a tpimisȣ ла destinaџiȣnea sa ла Aristagoras. Ажȣnгîndȣ akoлo, Aristagoras a pasȣ kanȣлȣ skлaвȣлȣї шї a чititȣ deneшa kȣpioasъ.

Ла ȣnȣ алтȣ лokȣ вomȣ spъta kъ kimia modepnъ a nъskoчitȣ niшte чepneле simnatetiчe npin kape noate sъ se fakъ niшte kopesnondinџe npin taiпъ întpe amiчї.

Tinorpafia Naџionaлъ a лȣї Iosifȣ Pomanoвȣ шї Komn.